

ERÄÄN MAAHANMUUTTAJAN MENESTYSTARINA

**Näkökulma maahanmuuttajien opinto- ja
uraohjaukseen**

Arja Seppälä

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2009
Opinto-ohjaajakoulutus**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) SEPPÄLÄ, Arja	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 26	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus Salainen _____ saakka	
Työn nimi Erään maahanmuuttajan menestystarina - Näkökulma maahanmuuttajien opinto- ja uraohjaukseen		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu opinto-ohjaajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) RYHÄNEN, Auli		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeen idea syntyi halusta tarkastella opinto-ohjausta ja ura-ohjausta maahanmuuttajan näkökulmasta. Opinto-ohjaajan koulutuksessa minua kiinnostaa erityisesti ohjaus. Ajattelen, että opinto-ohjauksen ytimen muodostaa ohjaus, joka on hienovarainen prosessi kahden ihmisen välillä. Olen kiinnostunut juuri tästä prosessista.</p> <p>Kehittämishanketta miettiessäni palasin välillisesti tähän teemaan. Arvelin, että ohjaus ja sen merkitys näyttäytyisivät selkeästi työelämässä menestyneen maahanmuuttajan teemahaastattelussa. Opintojen aikana aloitin työelämässä uuden hankkeen, jonka tarkoituksena oli perustaa Jyväskylään monikulttuurikeskus. Hankkeen kautta sain tutustua verkostoihin, joissa työskenteli paljon maahanmuuttajataustaisia ihmisiä. Kohtaamani ihmiset olivat kuitenkin löytäneet paikkansa Suomessa, eivätkä heidän maahanmuuttajatarinansa olleet lainkaan julkisuudessa esitettyjen usein hyvin ongelmakeskeisten tarinoiden mukaisia.</p> <p>Kehittämishanketta ajatellessani mietin, miksi jotkut maahanmuuttajataustaiset ihmiset pärjäävät hyvin suomalaisessa työelämässä ja jotkut eivät. Kotouttamissuunnitelmia on tehty vuodesta 1996 lähtien, mutta silti maahanmuuttajataustaisten työttömyys Jyväskylässä on kolminkertainen kantasuomalaisiin verrattuna. Kehittämishankkeessani esittelen yhden menestyksekkään tarinan maahanmuutosta ja oman uran löytymisestä Suomessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Maahanmuuttaja, opinto-ohjaus, ura-ohjaus		
Muut tiedot		

Author(s) SEPPÄLÄ, Arja	Type of Publication Bachelor´s Thesis	
	Pages 26	Language Finnish
	Confidential Until _____ ☐	
Title Success story of an immigrant – A perspective to student- and career counselling of immigrants		
Degree Programme Vocational Teacher Education E1966		
Tutor(s) RYHÄNEN, Auli		
Assigned by		
Abstract <p>The idea behind this development project comes from my interest in immigrant point of view to student- and career counselling. In student counsellor training, I am interested especially in counselling. I see the core of student counselling to be the counselling, which in turn is a delicate process between two people. This is the process I am interested in.</p> <p>As I was pondering on the development project, I returned to this theme. I thought that the meaning of counselling would show itself in a theme interview of an immigrant who had been successful in work life. In the course of my studies I started with a new job too, as a leader to a project that was aimed to found a multicultural centre in Jyväskylä.</p> <p>In this project I had the opportunity to become acquainted with networks with multitude of people who had their backgrounds in immigration. People I met had found their places in Finland, and their immigration stories were not at all like the often publicly displayed problem oriented stories. This led me to wonder why some immigrants do well with work in Finland, and others don't. Integration plans have been made since 1996, but still the unemployment among immigrants in Jyväskylä is triple the unemployment of natives. In my development project I present one success story on immigration and finding a career in Finland.</p>		
Keywords immigrant, immigration, study guidance, student counselling, career guidance		
Miscellaneous		

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	2
1. MAAHANMUUTTAJUUDEN KUVAUS	3
1.1. Kuka on maahanmuuttaja?	3
1.2. Maahanmuuttajien määrä	6
1.3 Maahanmuuttajat työmarkkinoilla	7
2. MAAHANMUUTTAJIEN OHJAUS	8
2.1. Maahanmuuttajien opinnoista	8
2.2. Näkökulmia ohjaukseen	9
3. TEEMAHAASTATTELU TUTKIMUSMENETELMÄNÄ	10
3.1. Tutkimusongelma ja -menetelmä	11
3.2. Erään maahanmuuttajan tarina – teemahaastattelun tuloksia	11
3.3. Ohjaus heti Suomeen tultua	14
3.4. Opinto-ohjauksen merkitys	15
3.5. Uraohjauksen merkitys	17
4. POHDINTA	18
LÄHTEET:	22

Liite 1 Haastattelun kysymysrunko

JOHDANTO

Opinto-ohjaajan opintojeni aikana aloitin omassa työssäni uuden hankkeen, jonka tarkoituksena oli perustaa Jyväskylään monikulttuurikeskus. Hankkeen kautta sain tutustua verkostoihin, joissa työskenteli paljon maahanmuuttajataustaisia ihmisiä. Aiemmin työelämässä olin kohdannut nuoria, jotka olivat vasta muuttaneet Suomeen ja tarvitsivat erityistä tukea varsinkin kouluun liittyen. Nyt kohtaamani ihmiset olivat kuitenkin löytäneet paikkansa Suomessa, eivätkä heidän maahanmuuttajatarinansa olleet julkisuudessa esitettyjen usein hyvin ongelmakeskeisten tarinoiden mukaisia.

Kehittämishanketta ajatellessani mietin, miksi jotkut maahanmuuttajataustaiset ihmiset pärjäävät hyvin suomalaisessa työelämässä ja jotkut eivät. Kotouttamissuunnitelmia on tehty vuodesta 1996 lähtien, mutta silti maahanmuuttajataustaisten työttömyys Jyväskylässä on kolminkertainen kantasuomalaisiin verrattuna.

Jyväskylässä maahanmuuttajien työttömyys on noin 10% korkeampaa kuin muualla maassa. Työllisyyttä tarkasteltaessa on huomioitava, että Jyväskylä on vaikea kaupunki työllistyä, oli kyse sitten maahanmuuttajasta tai akateemisesti koulutetusta kantasuomalaisesta.

Työ on elämässämme tärkeällä sijalla. Monikulttuurikeskusta perustettaessa kysyimme kesäleirin 2008 yhteydessä maahanmuuttajataustaisilta ihmisiltä mitä he haluaisivat tehdä tulevassa keskuksessa. Toivomusten laatikkoon tuli ylivoimaisesti eniten työhakemuksia; ihmiset ilmaisivat halukkuutensa työhön.

Kotouttamissuunnitelmat eivät siis ole yksin pystyneet avaamaan väyliä työelämään. Kotouttamissuunnitelmaan liittyen maahanmuuttajat saavat ohjausta niin elämänhallintaan kuin opinto- ja urasuunnitteluunkin liittyen. Sama ohjaus vaikuttaa tuottavan hyvin erilaisia tuloksia, mikä nostaa esiin kysymyksiä muun muassa ohjattavan omasta panoksesta ja ulkoisten olosuhteiden merkityksestä. Ihmisen työllistymiseen uudessa maassa vaikuttavat esimerkiksi hänen lähtömaassaan saamansa koulutus ja

työkokemus. Pidempään opiskelleilla on paremmat valmiudet ottaa vastaan ensiksi kielikoulutusta ja myöhemmin muuta koulutusta.

Kaikesta tästä huolimatta minusta on syytä katsoa niitä tarinoita, joissa maahanmuuttajataustainen ihminen on kyennyt saamaan itselleen hyvän työn Suomesta. Kehittämishankkeessani esittelen yhden tällaisen tarinan.

Halusin kehittämishankkeessani myös selvittää niitä taustoja, jotka johtavat maahanmuuttajataustaisen ihmisen työllistymiseen. Hyvällä ja oikein ajoitetulla ohjauksella ajattelin olevan suuren merkityksen työllistyvydessä. Näin todennäköisesti onkin, mutta tekemäni haastattelu korostaa myös ihmisen omaa vastuuta omassa elämässään. Haastateltavani on samaa mieltä vuoden 2009 pakolaisnaisen Fatbardhe Hetemajin kanssa, joka sanoo Helsingin Sanomien Nyt liitteessä nro 15–16/ 2009 että: ”Pallo on maahanmuuttajilla. Heidän on nähtävä vaivaa, sillä jokainen on vastuussa omasta elämästään.”

1. MAAHANMUUTTAJUUDEN KUVAUS

1.1. Kuka on maahanmuuttaja?

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia eri syistä maahan muuttaneita henkilöitä. Maahanmuuttajataustainen, mm kuvaa kaikkia ulkomailla syntyneitä tai maahan muuttaneita henkilöistä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ovat mm. pakolaiset, siirtolaiset, paluumuuttajat ja muut ulkomaalaiset sekä turvapaikanhakijat. Maahanmuuttajataustaisia ovat myös henkilöt, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet muualla. (Leppänen, 2008).

Syksyllä 2008 Jyväskylän Monikulttuurikeskus Glorian järjestämässä vaalipaneelissa maahanmuuttajataustainen henkilö kysyi panelisteilta kuka on maahanmuuttaja ja milloin maahanmuuttajuus lakkaa? Kysymys on hyvä.

Panelistit vastasivat kysymykseen, etteivät he tiedä maahanmuuttaja sanalle synonyymia. Eräs panelisteista vastasi, ettei ainakaan hänelle maahanmuuttaja sana ole negatiivisesti latautunut. Miksi maahanmuuttaja ei sitten halua olla maahanmuuttaja?

Monen mielestä maahanmuuttaja sana on negatiivisesti latautunut. Onko uussuomalainen käsitteenä vähemmän arvolatautunut kuin maahanmuuttaja? Käytetäänkö uussuomalaisista puhuttaessa neutraalimpaa sanaa, joka tarkoittaa yhtä hyvin avioliiton kautta tapahtunutta maahanmuuttoa kuin pakolaisena maahan saapunutta. Maahanmuuttajaksi koetaan ihminen, joka on pakotettu lähtemään kotimaastaan, vastoin tahtoaan ja ilman omaisuutta. Tämä tarkoittaa sitä että, käytännössä maahanmuuttajat samastetaan pakolaisiin. Ehkä edellisistä johtuen maahanmuuttajuus sananakin nähdään joskus ongelmallisena.

Maahanmuuttajana eläminen on kuitenkin tilanne, joka tuo ihmisen eteen monia kysymyksiä, joihin täytyy löytää vastaus. Usein maahanmuuttajilla on lähtömaasta riippumatta ongelmia siksi, että he elävät itselleen aluksi vieraassa kulttuurissa. Mutta itse maahanmuuttajuus ei ole ongelma. (Kärki & Sharifi & Öhman 2008, 9).

Onko kerran maahanmuuttajana Suomeen saapunut aina maahanmuuttaja vai tuleeko hänestä jossakin vaiheessa suomalainen? Neil Hardwick lienee yhä enemmän britti kuin suomalainen, vaikka hän on asunut Suomessa jo vuosikymmeniä. Hardwick ei ole suomalainen, mutta häntä ei sanottane myöskään maahanmuuttajaksi.

Pirjo Kainulainen on Jyväskylän maahanmuuttaja palveluiden sosiaalityöntekijä, joka on tehnyt maahanmuuttajatyötä vuodesta 1993 saakka Jyväskylässä. Kainulaisen mukaan päinvastoin kuin suuremmissa maahanmuuttomaissa Suomessa maahanmuuttajalla ei ole varsinaista esikuvaa ja tietä, jota hän voisi seurata. Parhaimmillaan samasta lähtömaasta tulleita ihmisiä on vain vähän eikä vertaistuesta näin ollen ole juuri apua. Valmista ”Suomen venäläinen” tai ”Suomen somalialainen” yms. Identiteettiä ei juuriakaan ole. (Kainulainen, 2009)

Maahanmuuttaja tai uussuomalainen etsii omaa tapaansa elää ja tulla toimeen uudessa maassa, joka osaltaan pyrkii omien käytäntöjen kuten kotouttamisohjelmien kautta ohjaamaan maahanmuuttaneiden urapolkuja. ”Ihmisten välinen ymmärrys tai ymmärtämättömyys on usein pienestä kiinni. Mielestäni asenteiden ja yhteiskuntien muutos on mahdollista ainoastaan avaamalla mieliä ja sydämiä koulutuksen avulla. Näiden tavoitteiden toteutumiseen tarvitaan ennen kaikkea tahtoa ja rohkeutta. Jokainen meistä voi aloittaa työn pohtimalla, mitä minä itse voisin tehdä ihmisoikeuksien ja erilaisuuden hyväksymisen eteen”, Fatbardhe Hetemaj sanoi puheessaan Vuoden pakolaisnaisen nimenjulkistamistilaisuudessa Helsingissä.

Hetemaj on koko ikänsä kouluttautunut ja verkostoitunut erilaisten ihmisten kanssa. Hän on omalla toiminnallaan pyrkinyt hälventämään kohtaamiensa ihmisten ennakkoluuloja ja avartamaan heidän näkemystään ulkomaalaisista. Vastavuoroisesti hän on kertonut Suomeen vasta saapuneille pakolaisille Suomesta ja Suomessa vallitsevista arvoista. Pakolainen YK:n pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan *pakolainen on henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aiheita pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen, tai poliittisen mielipiteen johdosta*. Esimerkiksi sota, luonnonkatastrofi tai köyhyys ei ole YK:n määritelmän mukaisia pakolaisasemaan oikeuttavia syitä. YK:n pakolaissopimuksen määritelmän uudistamistarve on tunnustettu. Kiintiöpakolainen on henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa. (Leppänen, 2008)

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikkahakemus on jätettävä maahan tullessa tai mahdollisimman pian maahan tulon jälkeen. Turvapaikanhakijan pakolaisuus todetaan vasta hakemukseen annetulla päätöksellä, joten hän ei ole ”pakolainen” ennen kuin päätös on annettu. (Leppänen, 2008)

Paluumuuttaja on ulkosuomalainen, joka on pitemmän tai lyhyemmän

ajanjakson asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin Suomeen. Kotoutuminen prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. He ylläpitävät ja kehittävät omaa kulttuuriinsa ja etnisyyteen liittyviä tärkeitä pitämiään asioita. Kototutuminen edellyttää myös sopeutumista/muutosta sekä vähemmistöltä että valtaväestöltä. Työperäinen maahanmuutto Maahanmuuton ensisijaisena syynä on työskentely toisessa maassa. Suomi tukee työperäistä maahanmuuttoa täydentämään suomalaista työvoimaa. (Leppänen, 2008)

Ympäristöpakolaisia on tällä hetkellä arvioitu olevan noin 25 miljoonaa ihmistä. Kansainväliset YK:n sopimukset eivät kuitenkaan toistaiseksi tunne ympäristöpakolaisia, sillä he eivät täytä pakolaisten määritelmää. Heidän auttamisekseen ei ole tästä syystä kunnollisia keinoja. Ympäristöpakolaisten määrän pelätään nousevan yli 200 miljoonana vuoteen 2050 mennessä. (Korhonen & Lipsanen, 2008, 13.)

1.2. Maahanmuuttajien määrä

Vuonna 2005 kansainvälisiä siirtolaisia oli yli 191 miljoonaa, ja heistä lähes puolet oli naisia. Maahanmuuttajat tekevät usein matalapalkkaisia töitä, joihin ei saada houkuteltua paikallista työvoimaa. Toisaalta monet maahanmuuttajat perheineen ovat löytäneet uudesta maasta hyviä mahdollisuuksia parempiin ansioihin, koulutukseen ja ammatilliseen oppimiseen. (Korhonen & Lipsanen 2008, 30).

Suomessa asui vuoden 2007 lopussa 133 430 ulkomaan kansalaista, 2,5 % koko väestöstä. Suomeen muutti 25 200 henkilöä, josta lisäystä edellisvuoteen on 25 %. Nettomuutto oli 10 300 ja oleskelulupahakemuksia oli yhteensä. 19 800, kasvua 23 %. Eniten muuttaneita vuonna 2007 oli Virosta (2760), Venäjältä (2445), Kiinasta (701), Ruotsista (700), Somaliasta (579), Thaimaasta (555), Intiasta (525), Saksasta (476) ja Puolasta (430). (Leppänen, 2008).

Maahanmuuttajuus keskittyy Suomessa pääkaupunkiseudulle, muualla Suomessa kuten Jyväskylässäkin se on verraten vähäistä. Tilastokeskuksen tilastoissa näkyvät ulkomaan kansalaiset Suomessa ja erikseen turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Tilastokeskus ei käytä käsitettä maahanmuuttaja. Tilastokeskuksen taulukosta näkyy, että Suomeen saapui vuonna 2007 turvapaikanhakijoina 1505 henkilöä, joista turvapaikka myönnettiin vain 68 henkilölle, oleskeluluvan sai 792 henkilöä. Perheenyhdistämisen kautta myönteisen päätöksen sai 267 henkilöä. Kiintiöpakolaisina maahan saapui 750 henkilöä. Luvut koko Suomen osalta eivät ole kovin suuria verrattaessa niitä vaikkapa Ruotsiin, jonne saapuu vuosittain pakolaisina noin 30 000 henkilöä. (Tilastokeskus, 2009).

Jyväskylään saapuu vuosittain kiintiöpakolaisen statuksella 50 henkilöä. Keski-Suomen maistraatin tilaston 29.2.2008 mukaan ulkomaan kansalaisia Jyväskylässä oli 2377. Vastaava luku Jyväskylän maalaiskunnan oli 323. Näillä henkilöillä on kotikuntaoikeus Suomessa, mutta ei Suomen kansalaisuutta. Jyväskylässä ulkomaisten kansalaisten osuus on koko väestöstä 3-4 %. Jyväskylä on tehnyt hyvää työtä maahanmuuttajien kanssa, joista paljolti on kiittäminen Jyväskylän maahanmuuttajapalveluiden työhönsä sitoutunutta henkilökuntaa. Maahanmuuttajapalvelut tekevät työtä yli pelkkien viranhaltijoiden, mikä näkyy onnistuneena maahanmuuttajatyönä. 1.3.

1.3 Maahanmuuttajat työmarkkinoilla

Työllistyminen on yksi tärkeimmistä kotoutumisen välineistä ja päämääristä. Työ ja työllistymisen rooli korostuu myös kotouttamislain toimenpiteissä. (Etnisten suhteiden neuvottelukunta, 2005) Maahanmuuttajien kotoutumisaika on kolme vuotta, jolloin he voivat osallistua suomen kieltä ja yhteiskuntatietoutta sisältäviin kotoutumiskoulutuksiin. Tätä aikaa voidaan pidentää viiteen vuoteen, jos henkilö on ollut äitiys- tai sairaslomalla tai hänen perusopintonsa ovat kesken. Tänä aikana kotokoulutuksiin voidaan rinnastaa mm. Ammatillista keskiasteen koulutusta.

Elokuussa 2008 Keski-Suomen alueella noin 1000

maahanmuuttajatyönhakijasta oli noin 300 koulutuksessa ja ilman mitään paikkaa oli 434. Suomen työttömyys aste v.2007 lopussa oli 6,9 % ja maahanmuuttajien arviolta 19,8 %. Keski-Suomessa työttömyysaste oli loppuvuodesta 2008 noin 10,6 % ja maahanmuuttajien 27,2 %.

(Maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta uudessa Jyväskylässä vaalipaneeli, 2008).

Maahanmuuttajien työttömyysaste on koko maassa noin 20 %, miesten 15,8 %, naisten 25 %. Tavoitteena on, että maahanmuuttajien työttömyysaste alenee vuosittain ja ero koko väestön työttömyysasteeseen puolittuu vuoteen 2011 mennessä. Kotoutumistuen piirissä on yhteensä 12 000 maahanmuuttajaa. (Leppänen, 2008).

Työvoiman liikkuvuus on jo vapaata Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen sisällä. Sen sijaan töihin tulo tämän alueen ulkopuolelta on vielä tiukasti säänneltyä. Vaikka EU-alueen ulkopuolella asuvalla ihmisellä olisi Suomesta työtarjous, hän saa oleskelu- ja työluvan vasta keskimäärin usean kuukauden odotuksen jälkeen. Jokainen työnhakija joutuu hakemaan oleskelulupaa Maahanmuuttovirastolta ja jo tämä turvallisuustarkastus kestää kuukausia. Kolmasosa Suomeen pyrkivistä työntekijöistä joutuu arvioitavaksi myös se perusteella, onko Suomessa kyseisen ammatin harjoittajista pulaa. Jollei pulaa ole, työvoimatoimisto voi ottaa työluvaan kielteisen kannan. (Maahanmuuton pelisäännöt Ruotsissa ja Suomessa uusiksi. Helsingin Sanomat, 2008).

2. MAAHANMUUTTAJIEN OHJAUS

2.1. Maahanmuuttajien opinnoista

Työvoimapolitiittisen koulutuksen aloitti n. 15 600 maahanmuuttajaa, joista ammatillisen koulutuksen aloittaneita oli 2770 eli 18 %. Työvoimakoulutuksen aloittaneita kotoutujia oli n. 6600 ja omaehtoisen rinnasteisen koulutuksen aloittaneita oli n. 5000. Ammatilliseen koulutuksen valmistavassa

koulutuksessa oli 2006 vuonna 1075 ihmistä ja ammatillisessa peruskoulutuksessa 4500. (Leppänen, 2008)

Kotouttamiskoulutuksessa opintokokonaisuuksia on viisi: suomen tai ruotsin kielen opinnot, arjen taidot ja elämänhallinta, yhteiskuntatietous, kulttuurituntemus sekä opiskelu ja työelämänvalmiudet. Koulutus on rahoitettu lähinnä työvoimakoulutuksena ja ohjaus siihen on tullut työvoimatoimistojen kautta. Koulutukseen ovat voineet osallistua ainakin pakolaisena ja paluumuuttajina maahan tukkeet, mutta alueellisten resurssien mukaan myös muuta maahanmuuttajat. (Opetushallituksen julkaisuja, 2001)

2.2. Näkökulmia ohjaukseen

Opinto-ohjaus käsite voidaan määritellä suhteessa oppilaitoksien opinto-ohjaukselle asetettuihin tavoitteisiin (Lerikkanen, 2007) Opinto-ohjaaja ohjaa oppilaita ja opiskelijoita opintojen suunnittelussa, jatko-opintoihin hakeutumisessa, opiskelutaidoissa ja työelämään suuntautumisessa. Työpaikkana voi olla peruskoulu, lukio, ammatillinen oppilaitos tai korkeakoulu. Työssä tarvitaan aktiivisuutta ja vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä kykyä saavuttaa opiskelijoiden luottamus.

Opinto-ohjaus tukee opiskelijaa todellisuutensa ja tulevaisuutensa jäsentämisessä siten, että opiskelija kokee ohjausprosessin aikana voimaantumista. Ohjauksen tehtävä on antaa tilaisuus tutkia, huomata ja selvittää tapoja, miten elää tyydyttävämmin ja täysipainoisemmin. Opinto-ohjauksessaan katse eteenpäin. (Lerikkanen, 2007.)

Opinto-ohjaajan tehtävänä on ohjata oppilaita ja opiskelijoita opintojen suunnittelussa, jatko-opintoihin hakeutumisessa ja työelämään suuntautumisessa. Ohjauksen tavoitteena on tukea oppilasta ja opiskelijaa koulutukseen, opiskeluun sekä elämään ja tulevaisuuteen liittyvissä kysymyksissä ja päätöksentekotilanteissa. (Ammattinetti, 2009.)

Maahanmuuttajien kanssa on tärkeää tuntea monikulttuurista ohjausta ja

siihen usein vaikuttavia seikkoja. Ohjaajuuteen vaikuttavina asioina on esimerkiksi lähinnä länsimaiseen kulttuuriin liittyvän orientaation ja ei-länsimaisesta kulttuurista tulevien ihmisten orientaation eroja. Näiden tutkimusten mukaan ohjaustilanteeseen vaikuttaa monien maahanmuuttajien kulttuuriin kuuluva yhteisö-kulttuuri, missä ryhmän etu menee yksilön edun edelle ja yksilön päätökset ovat sidoksissa ryhmään. (Metsänen, 2000.)

Maahanmuuttajien ohjausprosessin toimivuuden kannalta on tärkeää, että ohjaaja itse kykenee kohtamaan omia kulttuurisiaan kehitystehtäviä. Olennaista ohjaajalle on monikulttuurisen tietoisuuden kehittyminen, jota ilman hänen on vaikea tunnistaa kulttuuristen erojen merkitystä. Toiminta perustuu silloin ohjaajan omiin kulttuuriin oletuksiin ja lähtökohtiin. Tällainen etnosentrinen tapa suuntautua muista kulttuureista tuleviin muodostaa vakavan esteen dialogisen suhteen rakentumiselle. (Taajamo & Puukari & Lähti, 2007.)

Monikulttuurisuuspedagogiikanvoijaan katsoa sisältävän kulttuurin, tiedon, toiminnan, kokemukset, elämäkerrallisuuden ja kulttuurien kohtaamisen herkkyyden. Käsitys yhteiskunnallisista ilmiöistä, kuten maahanmuuttajapolitiikan muodostamasta kokonaisuudesta ja monitieteisen taustan luomisesta tarvitaan. (Leppänen, 2008.)

3. TEEMAHAASTATELU TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

Puolistrukturoitu haastattelu eli **teemahaastattelu** kohdennetaan teemoihin, jotka haastattelija on laatinut etukäteen teoreettisesta viitekehyksestä. (Tutkimusongelma -> teoreettinen käsite "operationaalistaminen" -> haastattelun pää-/alateemat -> kysymykset).

Teemahaastattelu sopii sellaisiin aiheisiin, joissa käsitellään emotionaalisesti arkoja aiheita tai kysytään aiheista, joista haastateltavat eivät ole tottuneet puhumaan. Teemahaastattelua tehtäessä tarvitaan usein hieman taustatietoa

haastateltavista. Teemahaastattelua on hyvä käyttää silloin kun tutkittavaa asiaa ei tunneta hyvin, eikä tutkimusasetelmaa ole tarkasti määritetty, vaan sitä täsmennetään hankkeen edetessä. Tutkija esittää pääasiassa avoimia kysymyksiä, joihin ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja. (Hirsjärvi & Hurme, 2000.)

3.1. Tutkimusongelma ja -menetelmä

Olen tuntenut haastateltavan jonkin aikaa ja miettinyt hänen menestymistään työelämässä. Olettamukseni lienee ollut, että hänen on täytynyt saada hyvää ohjausta kotoutumisen alkuvaiheessa, josta hänen urapolkunsa on edennyt menestyksekkäästi. Tein haastattelurunkoon mielessäni ohjauksen ajallisuuden jakaminen kolmeen osaan; heti maahan saapumisen jälkeen, joidenkin vuosien kuluttua ja nyt tässä hetkessä.

Halusin kysyä, että saiko haastateltava mielestään riittävästi ohjausta kotoutumisen alkuvaiheessa, myöhemmin ja nyt. Minua kiinnosti myös se, kuinka laadukkaaksi ohjaukseksi haastateltava koki saamansa ohjauksen eli onko hänen saamansa ohjaus ollut laadukasta. Pääteemoiksi valitsin ohjauksen kolme eri aluetta: elämän ohjaus, opinto-ohjaus ja uraohjaus. Tein haastattelurunkoon etukäteen ja esitin myös kysymykset sen mukaisesti.

3.2. Erään maahanmuuttajan tarina – teemahaastattelun tuloksia

Olemme haastateltavan kanssa jo ennestään tuttuja. Kerroin hänelle haastattelun aluksi, että halusin haastatella nimenomaan häntä, koska pidän hienona hänen luomaansa uraa työelämässä. Haastattelu tehtiin 22.1.2009. Haastateltavani on keski-ikäinen nainen, joka saapui Suomeen vuonna 1992. Hänen perheensä saapui Suomeen pakolaisstatuksella. Haastateltavalla oli maahan saapuessa kolme alle kouluikäistä lasta. Suomeen saapuminen oli suuri muutos hänen elämässään. Hän ei tuntenut Jyväskylästä ketään ja perheen kotoutuminen alkoi lasten kautta.

Hän muistelee, että alkuaikoina vasta maahan tultuaan, hän tunsi itsensä ulkopuoliseksi, varsinkin koska hän ei ymmärtänyt kieltä. Haastateltavan avioliitto päättyi eroon, lasten ollessa jo aika suuria. Haastateltava kuvaa elämänsä nyt oikein hyväksi. Nyt hän on sinkku ja asuu yksin nuorimmaisinkin lapsen muutettua pois kotoa.

Haastateltavalla eikä hänen miehellään ollut perhettä ennestään Suomessa. Ystäväpiiriä alkoi kuitenkin muodostua varsin nopeasti miehen maahanmuuttajaystäväistä, joita yhdisti sama lähtömaa. Oma verkosto alkoi rakentua haastateltavalle myös hänen omien kontaktien kautta. Hän osallistui kirkon toimintaan, joka toi paljon tuttavuuksia ja ystäviä. Lasten koulun kautta syntyi myös luonteva linkki yhteiskuntaan. Perhettä yhdisti myös intohimoinen urheiluharrastus, perheen isä toimi valmentajana ja kaikki lapset olivat aktiivisia urheilussa. Urheilun kautta maahanmuuttajavanhemmat tutustuivat toisiinsa ja kannustivat lastensa harrastusta.

Haastateltava oli suorittanut merkonomien tutkintoa vastaavan koulutuksen lähtömaassaan. Hän oli myös lähtömaassaan erittäin aktiivinen työelämässä, joten Suomeen muutettuaan hänellä oli kokemusta useammastakin työpaikasta sekä yksityisyrittämisestä. Uskon näiden positiivisten kokemusten hänen lähtömaassaan toimineen hyvinä työhön liittyvän itsetunnon rakennusaineita myös Suomessa. Haastateltava työskenteli lähtömaassaan mm. virastossa, joka vastaa Suomalaista maistraattia. Virallinen toimistotyö loi vahvan pohjan hänen osaamiselleen ja ammatilliselle identiteetilleen, jos hän kerran osasi nämä työt kotimaassaan niin miksi hän ei osaisi niitä uudessa maassakin.

Haastateltava oli maahan muutettuaan suorittanut kolme suomenkielen kurssia. Suurin haaste hänen työurallaan on ollut uusi kieli. Kielenoppiminen on ollut työlästä. Hänellä on kuitenkin ollut hyötyä myös toisesta kotimaisesta kielestään englannista, jolla hän pystyi selviytymään aluksi suomenkieltä vielä taitamattomana. Haastateltava ei kuitenkaan ole asettanut englanninkieltä ensimmäiseksi kielekseen vaan hän pyrkii aina käyttämään suomenkieltä. Uskoakseni tämä on osaltaan tehnyt mahdolliseksi hänen rohkeutensa

suomenkielen kanssa. Hän saanut myös paljon positiivista palautetta rohkeudestaan suomenkielen käyttöön. Hän ei epäröi ottaa vastaan haastaviakaan töitä, joissa hän joutuu käyttämään suomenkieltä. Hänellä on yhä oppiva asenne kieleen.

Hän on opiskellut myös markkinointia englanniksi työväenopiston järjestämällä kurssilla sekä osallistunut merkonomien täydennyskoulutukseen entisessä kauppaoppilaitoksessa. Edellisten lisäksi hän on käynyt myös Intercultural competence teacher opintokokonaisuuden ammattikorkeakoulun järjestämänä. Haastateltavan aktiivisuus näkyy hänen innostuksessaan koulutusta kohtaan. Hän ottaa selville opiskelumahdollisuuksista ja hänen laajojen verkostojensa ansiosta hän myös kuulee paljon innostavia tarinoita hyvistä koulutuksista. Hän on käynyt myös aivan alusta saakka kouluissa ja eri oppilaitoksissa kertomassa maahanmuuttoon liittyvistä asioista. Voisi sanoa hänen laittaneen itsensä täydellisesti likoon uudessa kotimaassaan, hän on jakanut kokemuksensa maahanmuuttajuudesta monen jyväskyläläisen kanssa.

Vasta maahan muutettuaan haastateltava pääsi tutustumaan Suomalaiseen työelämään tutustumisjaksoilla ja työharjoittelussa. Nämä työelämään järjestetyt jaksot ovat hänen mukaansa olleet erittäin hyödyllisiä. Jaksojen aikana hän pääsi näkemään ja kokemaan suomalaista työelämää ja samalla toteamaan ettei se välttämättä eronnut niin paljoa hänelle tutusta toimistotyöstä muutoin kuin kielen puolesta. Havainto lienee ollut merkittä ja myös voimaannuttava; jos työelämän rakenteet sinällään tuntuvat tutulle on kielen oppimiseen toisenlainen motivaatio, kun oppii kielen osaa tehdä jo aiemmasta tuttua työtä.

Haastattelun aikana sain sen käsityksen että nämä työelämään tutustumisjaksot ja harjoittelut olivat tuntuneet nk. oikealta työltä. Haastateltava on kokenut onnistumista näissä harjoittelupaikoissa ja hän sanoi, että työnantajat ovat olleet tyytyväisiä hänen työsuorituksiinsa. Osin juuri näiden työsuhteiden kautta alkoi muodostua hänen laaja työelämäverkostonsa.

Työelämä on jatkunut harjoitteluiden ja työkokeiluiden kautta palkkatyöhön. Haastateltavan työura on maahanmuuttajataustaiselle ihmiselle ehkä hieman poikkeuksellinen, koska hän ei ole joutunut olemaan työttömänä kuin aivan vasta maahan muutettuaan. Hänellä ei ollut aiempaa kokemusta projektimaisesta työstä, mutta hän oppi sen nopeasti ja onnistunut työllistämään itsensä aina uusiin projekteihin, joissa hänen kokemuksistaan toimistotyöstä ja maahanmuutosta ovat olleet tärkeällä sijalla.

”Olin toimistotyöntekijä kotimaassani ja minulla oli kokemusta siitä. Sain käyttää taitojani myös täällä. Olen aina saanut työstäni hyvää palautetta. Ensimmäisen virallisen työni sain -98. Kaikki seuraavat oikeat työpaikkani ovat olleet projektityötä. Minulla ei ollut aiemmin kokemusta projekteista, uusi ura on syntynyt Suomessa. Apua on ollut toimisto ja hallintotyöstä.”

On merkittävää, että maahanmuuttoon liittyvää työtä tekevät ihmiset, joilla myös itsellään on kokemusta muuttaa uuteen maahan. Tällöin työntekijät ovat työssään myös vertaistukeen verrattavia ihmisiä, jotka tietävät faktuaalisten asioiden lisäksi sen emotionaalisen ympäristön, missä vasta maahanmuuttajat usein elävät.

Haastateltava on ollut terveenä ja työkuutoisena kokoajan, mikä on helpottanut myös hänen työelämänsä jatkuvuutta. Hän on myös nyt töissä ja kokee olevansa terve ja työkuutoinen ja -haluinen haastateltavan sanoin *”eläke-ikään on vielä matkaa”*. Haastateltava näkee, että hän voisi tulevaisuudessa opiskella työn ohessa. Hän ei välttämättä vielä tähtää ammatillisiin opintoihin vaan ehkä pikemminkin oman alansa täydennyskoulutukseen.

3.3. Ohjaus heti Suomeen tultua

Haastateltavan saapuessa Suomeen ei täällä ollut vielä kotouttamistyötä kuten nyt. Kotouttamissuunnitelmia aloitettiin tehdä vuonna 1996.

Sosiaalityöntekijä ja työvoimaviranomainen olivat vasta maahanmuuttaneille

ne tärkeimmät ohjaajat. Suomenkielen kurssiin kuului myös jonkinlaista ohjausta ja työkyvyn arviointia. Sain sen käsityksen, ettei haastateltava välttämättä nähnyt suoranaisesti ohjauksen merkitystä vasta maahan tultuaan. Olisiko niin, että ohjaus jää hieman kaikkien toimenpiteiden varjoon, kun vasta maahan muutettuaan ihminen kuitenkin joutuu järjestämään viranomaisten avustuksella paljon konkreettisia asioita. Tämän jälkeen ihminen yleensä aloittaa suomenkielenopinnot, joita ilman ei työelämään tai opintoihin liittyvät asiat juuri taida edistyä.

Kaikesta päätellen haastateltava on ollut hyvin tyytyväinen saamaansa ohjaukseen, vaikka se ei ehkä aina ole niin selkeänä ohjauksena näyttäytynytäkään. Hänellä on hyviä muistoja työvoimatoimistosta vasta maahan tultuaan. Hän on kokenut saaneensa uuden uran Suomessa löytäessään projektityöt. Hänen suurimmat haasteensa ovat liittyneet kielen oppimiseen. Haastateltava on kokenut että juuri kielitaidon puute on jarruttanut hänen muuten onnistunutta työelämäänsä.

”Kieli oli ongelma varsinkin alussa. Kirjoittaminen on vieläkin hankalaa ja kielioppi myös. Onneksi olen rohkea yrittämään.”

3.4. Opinto-ohjauksen merkitys

”On tärkeää kehittää omaa parasta.” Haastateltavan mukaan rohkeus kehittää ihmistä. Vaikka hän on kokenut saaneensa hyvää ohjausta työvoimatoimistosta, pitää hän omaa asennetta ja kokemusta vielä sitäkin tärkeämpänä.

”Minun oma kokemus työelämästä on ollut kaiken pohjana ja se onjatkunut sitten siitä. Oma yrittäminen on tärkeää.”

Sain sen käsityksen ettei haastateltava kokenut ohjauksen riittävydessä tai laadussa ongelmia. Hänen suhtautumisensa niin opinto- kuin uraohjaukseenkin on hyvin itseohjautuvaa.

”Olen aina ollut aktiivinen itse. Tietoa on löytynyt työkkäristä,

lehdistä ja internetistä. Vain kieli on ollut vähän ongelma. Varsinkin taloushallinto suomenkielellä on hankalaa, myös kirjanpito ja verotus ovat hankalia suomenkielellä.”

Haastateltava korostaa tuon tuostakin oman itsensä aktiivisuuden merkitystä niin opinto- kuin työelämässäänkin.

Haastateltava ohjaa omassa työssään nyt itse. Hänen mukaansa ohjaus on hyvin tärkeää varsinkin maahanmuuttajaisille. Hänen tapansa ohjata perustuu niille itselleen tärkeille asioille kuten itseohjautuvuus ja yrittäminen sekä positiivinen asenne. Hänen mukaansa maahanmuuttajat tarvitsevat tuekseen ennen kaikkea keskustelua.

”On hyvin hyödykästä puida yhdessä sitä, mikä tilanne heillä on nyt ja antaa heille vinkkiä ja ohjata eri paikkoihin.”

Haastateltava ei ole hakenut korvaavuuksia aiemmista opinnoistaan edellisessä kotimaassaan, kun ei ole siihen tarvetta. Hänen opintonsa ovat olleet luonteeltaan täydentäviä. Hän myös suunnittelee joskus tulevaisuudessa hankkivansa koulutuksen, joka vastaa erityisesti ikääntyvien maahanmuuttajien ohjaukseen. Hän on ottanut itse selvälle, missä tätä voi opiskella. Hankaluutena on, ettei tätä koulutusta järjestetä Jyväskylässä.

Työelämänsä alkutaipaleesta haastateltava kertoo ettei hän löytänyt työpaikkaa vaikka hän teki ja laittoi paljon hakemuksia. Hänen saamansa työ on ollut projektityötä, jonka hän on itse luonut menemällä mukaan projekteihin, joihin hänellä on ollut annettavaa. Hän on joutunut olemaan Suomessa vain muutamia kuukausia työttömänä. Hän on käynyt kertomassa eri yhteyksissä omaa tarinansa, joka on hieno tarina, koska hän on aina pärjännyt. Hän pystyi elättämään perheensä jonkin aikaa myös yksinhuoltajana.

Haastateltavan mukaan kaikessa tässä, on kirkko ja usko ollut aina tärkeä voimantaja. Hänen kirkossaan on hyvin kansainvälinen ilmapiiri. Haastateltava toimii vapaaehtoisena omassa seurakunnassaan. Haastateltava näkee, että hänen oman itsensä ohjaus on ollut kaikkein tärkeintä. Hän on ollut positiivinen ja uskonut asioiden järjestyvän. *”Suomessa on vaikeaa saada työtä - täytyy vain mennä suoraan puhumaan työnantajille ja mennä mukaan*

asioihin, joita osaa tehdä: On hänen ohjeensa muille.

3.5. Uraohjauksen merkitys

Haastateltava näkee, että hänen työkaverinsa eri projekteista ovat toimineet myös hänen ohjaajinaan hänen urallaan. *”Työntekijät ovat auttaneet minua eteenpäin. Työ on synnyttänyt aina uutta työtä.”* Ura-ohjaus on tapahtunut työelämän kautta. Hänellä on erittäin hyvät verkostot sekä Jyväskylässä että valtakunnallisesti, koska hän on projektien kautta tutustunut laajaan yhteistyöverkoston.

Haastateltavan asenne on positiivinen. Rahoitus siinä projektissa, missä hän nyt työskentelee, on kahdeksi vuodeksi, mutta haastateltava haluaa uskoa rahoituksen jatkoon. Tulevaisuudessa, ja myös eläkkeellä, hän haluaa tehdä lisää vapaaehtoistyötä - jotain hyödyllistä. Hänen mukaansa maahanmuuttajien ohjausta tulisi yhä kehittää. Häntä itseään kiinnostaa myös ohjausala.

”Maahanmuuttajien työllisyystilanne riippuu paljon myös siitä minkä ikäisestä maahanmuuttajasta on kyse. Kaikkein hankalimmassa asemassa ovat ikääntyvät maahanmuuttajat, joiden tilanne on vaikea. Paljolti sopeutuminen riippuu myös siitä, mikä on lähtömaan kulttuuri. On vaikea päästä heti sisälle suomalaiseen kulttuuriin, koska ei osaa edes maan kieltä. Ensin maahan tultua tulisi tutkia mikä on entisen elämän osaaminen. Maahanmuuttajilla on paljon piilossa osaamista, joka ei tule ilmi Suomeen muuttaessa.”

Haastateltavan henkilökohtaiset kokemukset ja hänen huomionsa ohjauksesta ovat yhtä monikulttuurisuuspedagogiikan ajatuksien kanssa. Näiden ajatuksien mukaisesti edellä mainittu pedagogiikka sisältää kulttuurin, tiedon, toiminnan, kokemusten, elämäkerrallisuuden ja kulttuurien kohtaamisen. Ymmärrys, kokemus ja faktuaalinen tieto yhdessä luovat käsityksen yhteiskunnallisesta ilmiöstä nimeltään maahanmuutto. (Leppänen,

2008.)

Maahan muutettuaan henkilö ei tiedä vielä, mitä hän voi ammattitaidollaan täällä tehdä tai mistä hän voi saada hyväksiluetta kotimaassaan tekemänsä tutkinnon. Haastateltava korostaa vertaistukiohjausta, joka hänen mukaansa on erittäin voimaannuttavaa ja toimivaa. TE-toimisto voi ainakin alussa tuntua hieman byrokraattiselta ja maahanmuuttaja arvostaakin ehkä enemmän käytännöllistä ohjausta. Hankaluutena on, että maahanmuuttajalla ei aina ole todistusta työstään tai opinnoistaan lähtömaassa. Kaikilla on kuitenkin tallella heidän omat taitonsa, joiden myötä heillä on myös Suomessa mahdollisuudet.

4. POHDINTA

Onnistuneesti kotoutuneilla maahanmuuttajilla on samanlaisia asenteita ja lähestymistapoja arkielämään. Kotoutuminen tapahtuu lähinnä juuri arkielämässä eikä silloin, kun sitä harjoitellaan virallisten toimenpiteiden yhteydessä. (Etnistensuhteiden neuvottelukunta, 2005). Edellinen näyttää pitävän paikkansa myös haastatteluni perusteella. Haastateltavan voimaantuminen on peräisin varmaankin juuri arkielämän onnistuneista kokemuksista ja positiivisesta elämänasenteesta.

Haastattelu oli luonteva toteuttaa ja ilmapiiri haastattelussa oli oikein hyvä. Huomasin kuitenkin pian, että haastateltavani ei nähnyt selkeää eroa eri ohjauksien välillä; ura-, opinto- ja elämänohjaus, tai sitten kysymykseni eivät tavoittaneet päämäärääni eli huomioida näiden eri ohjauksien merkitykset. Minulle jäi sellainen kuva, että haastateltava koki saaneensa varsinaista ohjausta ainoastaan työvoimatoimiston osalta maahanmuuton alkuvaiheessa ja myöhemmin hänen hakiessa työharjoittelupaikkoja. Haastateltavani saapuessa maahan, meillä ei vielä ollut voimassaolevaa kotouttamissuunnitelmaa, mutta ohjausta kuitenkin oli. Merkittävää lienee myös se, että hän tunsii ohjauksen poikkeuksetta olleen hyvää.

Ajallisesti tapahtuneet asiat tuntuivat haastattelun yhteydessä kulkevan enemmän limittäin kuin ajallisena jatkumona. Toisaalta voitane nähdä, että tässä ajallisuuden hahmottamisessa on kysymys myös eteenpäin katsomisesta enemmän kuin menneisyyden pohtimista.

Koko haastattelun ajan, haastateltava painotti oman positiivisen suhtautumisen merkitystä opintojen ja työnsaannin onnistumisessa. Hänen mukaansa maahanmuuttajan tulisi olla aktiivinen omissa asioissaan eikä jäädä odottamaan toimenpiteitä.

Pohdin edellä olevaa haastattelua vielä Työministeriön raportin (2005) Kala kuivalla maalla, mukaan. Raportin mukaan aikuisten kotoutumiseen liittyy monia solmukohtia kuten se, ettei aikaisempaa työkokemusta ja koulutusta arvosteta. Haastatteluni mukaan hänen työkokemuksensa ja koulutuksensa ovat olleet merkittäviä, joskaan ne eivät ole suoraan auttaneet häntä työnsaannissa. Näillä molemmilla on kuitenkin ollut merkityksensä myöhemmin työssä, kun on tarvittu toimistotyönrutiineja. Myös kokemus työelämästä, vaikka se ei ole suoranaisesti samalta alalta, on aina hyväksi.

Raportin mukaan tiukat pätevyysvaatimukset estävät sijoittumisen työelämään. Haastateltavani on löytänyt työnsä pääasiassa maahanmuuttoon liittyen, joten hänen henkilökohtainen kokemuksensa asiasta on ollut merkittävää työnsaannin kannalta. Nämä työt eivät toisaalta ole vaatineet tiukkoja pätevyysvaatimuksia.

Raportti mainitsee myös taloudelliset ongelmat työllistymisen esteeksi. Talouteen liittyvät seikat eivät nousseet tekemässäni haastattelussa merkittäviksi. Puutteellinen kielitaito taas on ollut työllistymisen este myös haastatteluni mukaan. Kielitaidon hankkiminen on ollut haastateltavalle se kaikkein hankalin asia. Oma peruskoulutus sen sijaan on tuntunut riittävän myös uudessa kotimaassa.

Raportin mukaan kansalaistaitojen puuttuminen suomalaisessa ympäristössä

on myös este työllistymiselle. Näitä kansalaistaitoja on haastateltava lähtenyt rohkeasti hankkimaan alusta saakka. Hän on onnistunut luomaan erityisen hyvän yhteistyöverkoston laajalle alueelle. Alussa lienee ollut luontevaa olla kohtaamisessa muiden lasten vanhempien kanssa kouluun liittyvissä asioissa.

Raportti listaa vielä työllistymisen vaikeuden, tukiverkoston puuttumisen ja eristyminen valtaväestöstä työnsaantia rajoittaviksi tekijöiksi. Haastateltavani on onnistunut työllistämään itsensä aina, se on poikkeavaa ja hienoa. Kirkko ja seurakunta ovat luoneet osaltaan vahvan tukiverkon. Verkostoja haastateltavalla on useita, useat niistä liittyvät myös työelämään ja maahanmuuttoon.

Haastateltava on luonteeltaan ulospäin suuntautuva ja etsii mielellään kontakteja niin kantasuomalaisista kuin uussuomalaisistakin. Raportin mukaan sosiaaliset roolit ja sosiaalinen asenne uudessa yhteiskunnassa ovat myös haasteita. Uskoisin, että haastateltava on joutunut itse tekemään kovasti töitä saavuttaakseen sen aseman, mikä hänellä tänään on.

Jyväskylästä on ymmärtääkseni löytynyt aika hyvin kursseja, jotka ovat täydentäneet haastateltavan osaamista, joten raportin mukaiset esteet sopivien lyhyiden ja täydentävien koulutusväylien puuttumisesta eivät sovi haastateltavaani. Myöskään työelämän korkeat kielitaitovaatimukset eivät näytä olleen haastateltavani työnsaannin esteenä. Tosin ehkä jossakin muussa työssä kun maahanmuuttajatyössä, kielivaatimukset voisivat nousta jossain määrin haasteeksi.

Haastateltavaani ja vuoden pakolaisnaista Fatbardhe Hetemajita yhdistää se, etteivät he ole antaneet ennakkoluulojen ja stereotyyppien vaikuttaa heidän tulevaisuuteensa. Hetemaj on opiskellut kauppatieteitä ja yritysjohtamista Britanniassa ja työskennellyt suuryritysten palveluksessa. Hän on osaltaan osoittanut, että jokainen voi omassa arjessaan ja omalla esimerkillään vaikuttaa avoimemman ja syrjimättömämmän yhteiskunnan syntymiseen. Haastateltavani tuli Suomeen perheenäitinä ja jo työtä tehneenä naisena. Hän on täällä asuessaan kokenut avioeron, kasvattanut kolme lasta ja työllistänyt

itsensä kaupungissa, joka on tunnettu työttömyyden korkeista luvuista. Näitä hyviä esimerkkejä ja kannustavia tarinoita ei ole julkisuudessa liikaa.

Ehkä huomiota tulevaisuudessa tulisikin ongelmien sijaan kiinnittää juuri niihin tarinoihin, jotka kertovat meille ihmisistä, jotka ovat löytäneet täällä Suomessa oman uran, opinnot ja elämän, johon ovat tyytyväisiä. Maahanmuuttajat eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä, eikä myöskään heidän tarinansa ja kokemuksensa Suomesta ole samanlaisia. Julkisuudessa on käyty tänä talvena paljon kriittistä keskustelua maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista. Ongelmien kartoittamisen sijaan, voisimme alkaa kuuntelemaan myös maahanmuuttajia itseään, miten he näkevät oman kotoutumisensa ja kuinka he ovat kokeneet saamansa ohjauksen opinto-ura tai elämänhallintaan liittyen. Yhteenvetona voitane todeta, että onnistunut maahanmuuttajuus tarvitsee aktiivista otetta ihmiseltä itseltään sekä hyvää ohjausta oikeaan aikaan.

LÄHTEET:

Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., Söderling, I. 2005. Olemme muuttaneet. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu. Helsinki.

Etnisten suhteiden neuvottelukunta. 2005. Kala kuivalla maalla. Kotoutuminen maahanmuuttajan näkökulmasta. Työhallinnon julkaisu 344. Työministeriö.

Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Kainulainen, P. 2005. Yhteiskuntaoppia toiminnallisesti maahanmuuttajaisille. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Korhonen, E., Lipsanen L.(toim.) 2008. Köyhyyden jalanjälki. Väestötietosarja 17. Helsinki.

Korhonen, E., Lipsanen L.(toim.) 2008. Kulttuurintuntemus kehityksen avaimena – Kulttuurit, tasa-arvo ja ihmisoikeudet. Tiivistelmä YK:n väestörahasen vuosiraportista 2008. Helsinki.

Kärki, E., Sharifi, Y., Öhman, P. 2008. Vertaisryhmätoiminnan opas maahanmuuttajatyöhön. Suomen Pakolaisapu ry. Helsinki.

Metsänen, R. 2002. Monikulttuurinen ohjaus. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Jyväskylä.

Taajamo, M., Puukari, S. 2007.(toim.) Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä.

Talib, M. 2005. Eksotiikkaa vai ihmisarvoa. Opettajan monikulttuurisesta

kompetenssista. Suomen Kasvatustieteellinen Seura. Turku.

Sähköiset viitteet ja painamattomat lähteet:

Ammattinetti. 2009. Viitattu 28.1.2009.

http://www.ammattinetti.fi/c/portal/layout?p_l_id=1.3#p_aky-search-ammattiala_WAR_aky-portlet-webapp-0.1-SNAPSHOT_INSTANCE_msse

Leppänen, T. 2009. Verkkokurssi Ammatillinen opettaja ja maahanmuuttajaopiskelija 4.12.2008 – 31.5.2009.

Monikulttuurisuuspedagogiikan sanastoa. Viitattu 2.3.2009.

https://optima.jamk.fi/learning/id2/bin/doc_show?id=130931

Kainulainen, P. 2009. Sosiaalityöntekijä, Jyväskylän kaupungin maahanmuuttapalvelut. Haastattelu 24.1.2009.

Keski-Suomen maistraatti. 2009. Tilasto ulkomaan kansalaisia suomessa 29.2.2008. <http://www.maistraatti.fi/> Viitattu 4.1.2009.

Kotimaan katsaus. 2009. Helsingin Sanomien Nyt nro 15-16. 2009 . hs.fi/nyt. Viitattu 12.4.2009.

Lerkkanen, J. 2007. Opinto-ohjaajankoulutuksen luento 27.8.2007 Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.1.2009.

Maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta uudessa Jyväskylässä vaalipaneeli. 8.10.2008. Monikulttuurikeskus Gloria. Viitattu 26.1.2009.

Maahanmuuton pelisäännöt Ruotsissa ja Suomessa uusiksi. 2008. Helsingin Sanomat. Pääkirjoitus. 7.4.2008. Viitattu 28.1.2009

<http://www.hs.fi/paakirjoitus/artikkeli/Maahanmuuton+pelis++Ruotsissa+ja+Suomessa+uusiksi/HS20080407SI1MA0126p>

Suomen laki säädöstö. 2009. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Viitattu 2.3.2009.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>.

Suomen Pakolaisapu. 2009. Viitattu 12.4.2009.

http://www.pakolaisapu.fi/ajankohtaista/vuoden_2009_pakolaisnaiseksi_valittien_fatbardhe_hetemaj.html

Tilastokeskus. 2009. Viitattu 6.1.2009.

http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#turvapaikanhakijat

Liite 1 Haastattelun kysymysrunko

Haastattelun taustatiedot: koska haastateltava on saapunut Suomeen?

-mikä hänen perhetilanteensa oli Suomeen tullessa, mikä se on nyt?

-sosiaalinen verkosto

-taustakoulutus

-lähtömaassa suoritettut opinnot ja tutkinnot tai ammatti

-Suomessa suoritettut opinnot ja tutkinnot

-elämäntilanne ja terveys tullessa ja nyt

Ohjaus heti Suomeen tultua

-kuka ohjasi ja missä yhteydessä?

-olitko tyytyväinen saamaasi ohjaukseen?

-olisitko toivonut ohjaukselta jotakin muuta?

-oletko ollut tyytyväinen saamasi ohjauksen tasoon ja sen riittävyteen?

Opinto-ohjauksen merkitys

-kuka ohjasi ja missä yhteydessä?

-onko ohjaus mielestäsi ollut riittävää?

-mistä olet saanut tietoa opiskeluun liittyvistä asioista?

-oletko hakenut ja saanut korvaavuuksia aiemmista opinnoistasi edellisessä kotimaassasi?

-oletko ollut tyytyväinen saamasi ohjauksen tasoon ja sen riittävyteen?

Ura-ohjauksen merkitys

-kuka ohjasi ja missä yhteydessä?

-onko saamasi ura-ohjaus vienyt sinua tahtomaasi suuntaan, oletko kokenut ohjauksen hyödyllisenä?

-oletko ollut tyytyväinen saamasi ohjauksen tasoon ja sen riittävyteen?

-oletko työllistynyt haluamallesi alalle?

-mitä näet syinä edelliseen työllistymiseen/ työttömyyteen?

Mitä haluaisit ohjaukselta ja missä vaiheessa, kenen antamana?